

z kapitalistických armád

Podplukovník Ing. Josef Novotný

PVO NATO na středoevropském válčišti

K realizaci vojenskopolitických cílů státní politiky členských států Severoatlantického paktu v čele s USA a v souladu s postupujícím vědeckotechnickým rozvojem ve vojenství jsou neustále modifikovány vojenskostrategické koncepce i jednotlivé strategicko-operační principy použití ozbrojených sil ve světě i na jednotlivých válčištích. K zabezpečení optimální účinnosti útočných sil a prostředků strategického, operačního a taktického určení věnují vedoucí státní a vojenští činitelé USA a NATO značnou pozornost rozvoji protivzdušné obrany.

Protivzdušná obrana Severoatlantického paktu je souhrn aktivních a pasivních opatření k ochraně hospodářských a politických center důležitých k vedení války a uskupení pozemního vojska, letectva a vojenského námořnictva s důrazem na prostředky jaderného napadení a další vojenské objekty před úderem ze vzduchu a vzdušným průzkumem protivníka. Je důležitou součástí bojové činnosti vojsk v konvenční i jaderné válce.

Z hlediska odpovědnosti a velení je evropské válčiště rozděleno na oblasti, obvodů a spojenecké úseky PVO.

Oblast PVO zahrnuje teritorium jednoho, nebo několika členských států paktu. Velení NATO vytvořilo v Evropě tři oblasti PVO — severní (zahrnuje území Norska, Dánska a baltské průlivy), střední (NSR, Belgie, Lucembursko a Nizozemí) a jižní (Itálie, Řecko a Turecko). Oblasti se dále dělí na sedm obvodů PVO, kterým je podřízeno celkem čtrnáct spojeneckých úseků PVO.

Střední oblast PVO je nejlépe bráněným prostorem v Evropě. Je v ní dislokováno téměř 80 % všech sil a prostředků PVO NATO, které jsou podřízeny veliteli vojenského letectva ve střední Evropě. Na jejich výstavbě se podílejí USA, NSR, Velká Británie, Nizozemí, Lucembursko a Belgie. Střední oblast se dělí na dva obvody PVO.

Obvod PVO 2. STLV zahrnuje severní polovinu území NSR od státní hranice s Dánskem po jižní hranici obvodu, kte-

rou tvoří čára Kassel, Bonn a území Belgie a Nizozemí. Operační středisko obvodu je v Maastricht (Nizozemí) a jsou mu podřízeny dva úseky PVO.

1. úsek PVO má velitelské stanoviště v Brockzetel (NSR). Zaujímá severní polovinu obvodu 2. STLV a je mu podřízeno pět středisek řízení a uvědomování.

2. úsek PVO má VS v Uedem (NSR), zaujímá jižní polovinu obvodu 2. STLV a jsou mu podřízena čtyři střediska řízení a uvědomování.

Z palebných sil a prostředků má velitel obvodu k dispozici 9 stíhacích letek (32. tslt USA, 322., 323. slt Nizozemí, 19., 92. slt V. Británie, 711., 712. slt NSR, 349., 350. slt Belgie) s celkem 150 letouny typů F-15C, F-4F, Phantom FGR.2 a F-16A, dále 492 odpalovací zařízení (oz) pozemních protiletadlových řízených střel, z toho 252 oz PLRS Nike Hercules a 240 oz PLRS Hawk. Na jejich výstavbě se podílejí 4. letecká divize NSR 20 bateriemi (180 oz PLRS Nike Hercules) a 24 bateriemi (144 oz PLRS Hawk), taktické letecké velitelství Nizozemí 2 bateriemi (18 oz PLRS Nike Hercules) a 8 bateriemi (48 oz PLRS Hawk), taktické letecké velitelství Belgie 6 bateriemi (54 oz PLRS Nike Hercules), 1. armádní sbor Belgie 8 bateriemi (48 oz PLRS Hawk).

Obvod PVO 4. STLV zahrnuje jižní část území NSR od čáry Kassel, Bonn po jižní státní hranici a území Lucemburska. Operační středisko obvodu je v Kindsbach (NSR). V obvodu je vytvořen jeden **3. spojenecký úsek PVO s VS v Břifink**, kterému jsou podřízena tři střediska řízení a uvědomování a tři stanoviště uvědomování.

Velitel obvodu má k dispozici 5 stíhacích letek (22., 53. a 525. tslt USA, 741., 742. slt NSR) s celkem 108 stíhacími letouny F-15C a F-4F.

Dále má v podřízenosti 423 odpalovací zařízení PLRS, z toho 99 oz PLRS Nike Hercules, 48 oz zbraňového systému PVO Patriot a 276 oz PLRS Hawk. Na výstavbě těchto sil a prostředků se podílejí 2. letecká divize PVO NSR 4 bateriemi (36 oz PLRS Nike Hercules) a 12 bateriemi (72 oz PLRS Hawk), 32. velitelství PVO USA 6 bateriemi (48 oz Patriot), 7 bateriemi (63 oz PLRS Nike Hercules) a 28 bateriemi (204 oz PLRS Hawk).

Optimální využití integrovaných sil a prostředků PVO na evropském válečném zabezpečuje pozemní automatizovaný systém řízení a uvědomování PVO NATO — NADGE

(NATO Air Defence Ground Environment), který tvoří moderní třídimenzní radiolokátory typu HADR, ARES, dvoudimenzní AN/FPS-100, výškoměrné radiolokátory AN/FPS-6, S-244, radiolokátory pro zjišťování nízké letající cílů MPDR 30/1, výkonná výpočetní a spojovací technika.

Nedílnou součástí systému NADGE jsou velitelské a řídicí orgány, které vykonávají své funkce na operačních střediscích oblastí, obvodů a úseků.

Operační středisko oblasti PVO (Regional Air Defence Operations Center — RADOCC) je součástí velitelského stanoviště velitele spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě. Odpovídá za operační řízení všech sil a prostředků PVO na válečném.

Operační středisko obvodu PVO (Air Defence Operations Center — ADOC) je součástí operačního střediska velitele STLV, které úzce spolupracuje se střediskem společné činnosti skupiny armád (Joint Combat Operations Center — JCOC).

Operační středisko spojeneckého úseku (Sector Operations Center — SOC) je nejnižším spojeneckým velitelským orgánem, který řeší taktické řízení sil a prostředků PVO v prostoru své odpovědnosti buď přímo, nebo prostřednictvím podřízených středisek řízení a uvědomování.

Středisko řízení a uvědomování (Control and Reporting Post — CRP) je základním orgánem řízení a uvědomování PVO. Řídí přímo bojovou činnost stíhacího letectva a přidělených oddílů pozemních protiletadlových řízených střel. K řízení využívá údajů o vzdušné situaci z podřízených **stanovišť uvědomování** (Reporting Post — RP), které tvoří mobilní radiolokátory dalekého a středního dosahu a radiolokátory pro zjišťování nízké letících cílů systému LARS (Low Altitude Radar System).

Pozemní systém řízení a uvědomování PVO NATO — NADGE je doplněn spojeneckým letajícím systémem řízení a uvědomování PVO — NAEW (NATO Airborne Early Warning). Letající střediska řízení a uvědomování (LSRU) jsou podle názoru západních vojenských odborníků méně zranitelná, mají větší možnosti ve vyhledávání vzdušných cílů zejména v malých a přízemních výškách a mohou nahradit pozemní střediska řízení a uvědomování PVO.

Velitelství LSRU PVO NATO (NAEW Command) v Maisières-Mons (Belgie) má ve své podřízenosti Velitelství LSRU E-3A Sentry (NATO Command E-3A) a Velitel-

ství LSŘU Nimrod (UK Component Nimrod), které je v současné době ve výstavbě.

Velitelství LSŘU E-3A Sentry je dislokováno na letecké základně Geilenkirchen (NSR). Ve své podřízenosti má křídlo řízení a uvědomování, kterému jsou podřízeny tři letky, každá se 6 letouny E-3A Sentry a 12 osádkami. Vedle týlových a zabezpečovacích jednotek jsou velitelství podřízeny také čtyři předsunuté letecké základny Konya (Turecko), Preveza (Řecko), Trapani (Itálie) a Orlando (Norsko) k zabezpečení rozptýlení letounů E-3A po celém evropském válčišti.

Letouny E-3A obsluhují mezinárodní osádky, sestavené z důstojníků vojenského letectva členských států NATO. Letouny E-3A Sentry nesou imatrikulační označení Lucemburska.

Doba hlídkového letu se pohybuje v závislosti na úkolech od devíti do dvanácti hodin. V průběhu letu může být letoun doplňován palivem. Let probíhá ve výšce 9000 m rychlostí 750 km·h⁻¹. Z této letové hladiny mají palubní radiolokátory dosah na nízko letící cíle do vzdálenosti 350 až 400 km a na cíle ve středních a velkých výškách až 600 km. Vybavení letounu umožňuje zachytit až 1000 vzdušných cílů a trvale sledovat až 200 z nich.

Palebný systém PVO NATO tvoří stíhací letouny vyzbrojené leteckými protiletadlovými střelami a pozemní protiletadlové raketové síly a prostředky vyčleněné jednotlivými členskými státy paktu do operační podřízenosti spojeneckých velitelství a řídicích orgánů (na středoevropském válčišti do podřízenosti velitelů STLV).

K ničení vzdušných cílů používá stíhací letectvo PVO protiletadlové řízené střely s radiolokačním systémem navedení typu AIM-7E, F Sparrow, Matra R.530, Skyflash a s infračerveným systémem navedení AIM-9B, G, H, L Sidewinder, Magio, Firestreak, Red Top.

Pozemní síly a prostředky PVO tvoří základ palebného systému PVO NATO. Protiletadlové raketové oddíly vyzbrojené zbraňovým systémem PVO Patriot a PLRS Nike Hercules a Hawk jsou určeny k ničení vzdušných cílů v malých až velkých výškách a jsou členěny do dvou pásem.

V prvním pásmu jsou na území NSR ve dvou liniích ve vzdálenosti 50–150 km od státních hranic NDR a ČSSR rozmístěny útvary a jednotky vyzbrojené zbraňovým systémem PVO Patriot a PLRS Hawk.

Druhé pásmo je organizováno v hloubce 150–300 km a má rovněž dvě linie obsazené PLRS Nike Hercules, které budou postupně nahrazovány zbraňovým systémem PVO Patriot.

PLRS Nike Hercules jsou určeny k ničení vzdušných cílů ve středních a velkých výškách. Mohou být použity i k ničení pozemních cílů (a to na vzdálenost až 185 kilometrů), protože mohou nést konvenční nebo jadernou náplň o mohutnosti 2 nebo 30 kt. Proti vzdušným cílům mají maximální výškový dosah 45 000 m. Maximální šikmý dálkový dosah je 140 km.

Základní taktickou jednotkou je protiletadlový raketový oddíl, který má tři nebo čtyři palebné baterie.

Baterie je základní palebnou jednotkou. Má 9 odpalovacích zařízení, na každém po jedné PLRS. K vyhledávání a sledování vzdušných cílů a navádění PLRS má 5 radiolokátorů, může však působit proti jednomu cíli.

Postavení baterií se rozmísťují nejbližší 45 km od předního okraje a tak, aby se vzájemně překrývala palbou.

Ve střední oblasti PVO je rozmístěno celkem 39 baterií PLRS Nike Hercules s 351 odpalovacími zařízeními. Tento počet se bude postupně snižovat. V roce 1992 mají být PLRS Nike Hercules na středoevropském válčišti zcela nahrazeny zbraňovým systémem PVO Patriot.

Zbraňový systém PVO Patriot je určen k ničení vzdušných cílů ve středních a velkých výškách. Maximální výškový dosah je 24 000 m, maximální dálkový dosah 100 km.

Základní taktickou jednotkou je protiletadlový raketový oddíl, který má šest palebných baterií. Základní palebnou jednotkou je baterie; má 8 odpalovacích zařízení, na každém 4 PLRS. Vyhledávání vzdušných cílů a navádění PLRS zabezpečuje jediný radiolokátor AN/MPQ-53. S jeho pomocí může baterie sledovat až 100 vzdušných cílů a navádět současně 8 řízených střel, z toho 3 v konečné fázi.

Palebná postavení baterií se rozvíjejí v prvním a druhém pásmu PVO, nejbližší však 30 km od předního okraje. Palebné postavení tvoří radiolokátor AN/MPQ-53, řídicí ústředna baterie a 8 odpalovacích zařízení. Baterie může budovat palebné postavení na ploše 2×2 km.

PLRS Hawk tvoří na středoevropském válčišti základní zbraňový systém PVO, který byl již několikrát modernizován a má zůstat ve výzbroji do konce deva-

desátých let. Je určen k ničení vzdušných cílů v malých a středních výškách. Maximální výškový dosah je 18 000 m, maximální dálkový dosah 42 km.

Základní taktickou jednotkou je protiletadlový raketový oddíl, který v závislosti na výzbroji má tři nebo čtyři palebné baterie.

Protiletadlový raketový oddíl Hawk s odpalovacími zařízeními na taženém přívěsu má čtyři palebné baterie po šesti odpalovacích zařízeních se třemi PLRS na každém. Celkem je v oddíle 24 odpalovacích zařízení se 72 PLRS Hawk. Tento typ oddílu je ve výzbroji armád USA, NSR, Belgie a Nizozemí.

Protiletadlový raketový oddíl Hawk s odpalovacími zařízeními na samohybném podvozku má tři palebné baterie po šesti samohybných a třech tažených odpalovacích zařízeních. V oddílu je 18 odpalovacích zařízení na samohybném podvozku a 9 odpalovacích zařízení na taženém podvozku s celkovým počtem 91 PLRS. Tento typ protiletadlového raketového oddílu je ve výzbroji 32. velitelství PVO USA.

Palebná postavení baterií PLRS Hawk se volí v hloubce 10–15 km od čáry dotyku. Vzdálenost mezi bateriemi nemá být větší než 30 km.

Na střeoevropském válečném je rozmístěno celkem 80 palebných baterií, 516 oz s celkem 1548 PLRS Hawk.

Jednotný systém PVO NATO účinně doplňují v rozsahu malých a přímých výšek síly a prostředky vojenské PVO, které mají za úkol bránit důležité prvky bojových sestav před napadením ze vzduchu a vzdušným průzkumem. Tyto síly a prostředky PVO jsou u pozemního vojska členských států NATO soustředěny v protiletadlových (raketových) plucích, oddílech a bateriích na stupni armádního sboru, divize, brigády, u jednotek dělostřelectva a raketového vojska. U vojenského letectva jsou začleněny v leteckých křídlech (samostatných letkách) k obraně leteckých základen a u baterií PLRS k bezpečnostní ochraně palebných postavení.

Americké pozemní vojsko nemá na stupni armádního sboru organické síly a prostředky PVO. Veliteli armádního sboru mohou být přiděleny tyto síly a prostředky z počtu 32. velitelství PVO. Na stupni divize je smíšený protiletadlový oddíl, který má dvě baterie (24 oz) PLRS Chaparral, dvě baterie po 12 PLK 20 mm Vulcan a dvě čety (72 oz) přenosných PLRS Stinger. Lehký obrněný pluk má jednu četu (24 oz) přenosných PLRS Stinger).

Západoněmecké pozemní vojsko má na stupni armádního sboru protiletadlový raketový pluk s 36 oz PLRS Roland 2 a 36 oz přenosných PLRS Redeye, dále dva protiletadlové oddíly s celkem 48 PLK 40 mm L/70. Ve sborových útvech a jednotkách je po bateriích a četách začleněno do 120 tažených PLDVK 20 mm.

Divize má protiletadlový oddíl s 36 samohybnými PLDVK 35 mm Gepard a 36 přenosnými PLRS Redeye. V divizních jednotkách je do 60 tažených PLDVK 20 mm.

Armádní sbor Velké Británie má dva protiletadlové raketové pluky po 48 odpalovacích zařízeních PLRS Rapier. Dělostřelecké pluky divizí mají po jedné baterii s 24 přenosnými PLRS Javelin.

Armádní sbor Belgie má protiletadlovou skupinu se třemi protiletadlovými raketovými oddíly po 24 PLRS Hawk. Dva z nich jsou již v míru začleněny v jednotném systému PVO NATO a podřízeny velitelství 2. STLV, třetí je rámcový na území Belgie. Dále má dva protiletadlové oddíly po 27 PLDVK 35 mm Gepard. Sborové dělostřelectvo má protiletadlový oddíl se 48 PLDVK 20 mm.

Armádní sbor Nizozemí má tři protiletadlové oddíly po 27 PLDVK 35 mm Gepard.

Protivzdušná obrana je podle názoru západních vojenských odborníků ústředním bodem obrany Evropy. Proto byla vyvíjena v roce 1978 jako jedna z deseti klíčových oblastí dlouhodobého plánování. Vypracovaný plán přestavby a modernizace PVO do roku 1995 předpokládá postupně obměňovat, případně modernizovat hlavní bojovou techniku, doplňovat ji prostředky pro automatizované řízení palby, zejména na stupni oddílu. Předpokládá modernizaci stíhacího letectva PVO zaváděním výkonných letounů s efektivnější protiletadlovou výzbrojí. Výrazně se mají zvýšit možnosti radiotechnických prostředků a řídicích orgánů v oblasti zjišťování vzdušných cílů a navádění vlastního stíhacího letectva a pozemních prostředků PVO zejména na cíle v malých a přímých výškách a vytvořit předpoklady k výměně informací o vzdušné situaci mezi systémem řízení a uvědomování PVO NATO NADGE a prostředky vojenské PVO.

Plánuje se postupně vyřadit z výzbroje PLRS Nike Hercules a nahradit je zbraňovým systémem PVO Patriot.

Spojené státy americké předpokládají postavit v letech 1985 až 1990 celkem

sedm protiletadlových raketových oddílů (42 baterie, 336 odpalovacích zařízení) Patriot, které budou podřízeny 32. velitelské PVO.

Německá spolková republika plánuje postavit v letech 1986 až 1992 šest oddílů (40 baterií, 320 odpalovacích zařízení) Patriot.

Belgie a Nizozemí plánují zavést do výzbroje do roku 1991 po 4 palebných bateriích (20 odpalovacích zařízení) Patriot.

Všechny evropské členské státy NATO zamýšlejí uskutečnit čtvrtou modernizaci PLRS Hawk s cílem ponechat tyto PLRS ve výzbroji do devadesátých let, kdy mají být nahrazeny nově vyvíjeným zbraňovým systémem středního dosahu MFS-90.

Západoněmecké vojenské letectvo obdrží v letech 1987 až 1990 115 odpalovacích zařízení PLRS Roland 2 k zabezpečení PVO tří leteckých základů 17. LA USA

v NSR a třinácti vlastních leteckých základů.

V oblasti rozvoje systémů řízení a uvědomování PVO se plánuje soustředit všechny zavedené systémy v jednotný systém řízení a uvědomování ACCS (Air Command and Control System) a jako základ pro tuto integraci použít systém řízení a uvědomování PVO NATO NADGE.

Rozsáhlá opatření plánovaná v souvislosti s rozvojem PVO do poloviny 90. let výrazně zvýší její operační a bojové možnosti při odražení úderů letectva protivníka a vedení průzkumu vzdušného prostoru. Realizace programu má postupně zabezpečit spolehlivější PVO středoevropského válčiště ve všech druzích bojové činnosti zejména proti cílům v malých a přízemních výškách, proti prostředkům vzdušného napadení s malou efektivní odrazovou plochou, za všech meteorologických podmínek ve dne i v noci.